

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО; СІМЕЙНЕ ПРАВО; ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

УДК 336.025:330.3:346.52

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-17-49-56

Теремецький Владислав Іванович,

доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу

економіко-правових проблем містознавства

ДУ «ІЕПД імені В.К. Мамутова НАН України»

vladvokat333@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-2667-5167

Довгань Віктор Миколайович,

кандидат юридичних наук, докторант Державної установи «Інститут

економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова НАН України»

vdovhan@gmail.com

ORCID ID: 0009-0004-4966-1253

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПІДТРИМЦІ ПРОЄКТІВ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Стаття присвячена аналізу ролі міжнародних фінансових організацій у підтримці проєктів відбудови України. Визначено, що однією з ключових проблем процесу відновлення є значний обсяг необхідних ресурсів, який неможливо забезпечити лише внутрішніми зусиллями держави. Наголошено, що початок і продовження процесу відбудови в повоєнний період можливі лише за умови консолідації зусиль міжнародних фінансових інституцій.

Зазначено, що фінансова підтримка, яку надають такі організації, як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, є однією з найважливіших форм допомоги. Вона включає надання грантів і кредитів. Водночас експерти та науковці підкреслюють, що фінансова допомога має переважно надаватись у формі грантів, а не кредитів, з огляду на економічні виклики, які стоять перед Україною.

Також відзначено консультативну підтримку з боку міжнародних фінансових організацій, яка включає сприяння мобілізації додаткових ресурсів через міжнародні донорські конференції та залучення приватних інвестицій. У статті пропонується розглядати підтримку міжнародних фінансових організацій як комплекс заходів, спрямованих на фінансову, технічну та консультативну допомогу, а також на сприяння відновленню економіки, інфраструктури, соціальних об'єктів та підвищення стійкості держави під час і після військового конфлікту.

Наголошено, що ефективність такої підтримки залежить від дотримання низки принципів, зокрема реформування та модернізації державних інституцій, забезпечення прозорості й підвітності використання ресурсів, боротьби з корупцією, міжнародної координації, гнучкості, адаптивності, а також регулярного моніторингу та оцінки результатів проєктів.

Зроблено висновок, що для забезпечення ефективного використання допомоги міжнародних фінансових організацій необхідне прозоре законодавче регулювання, яке враховує особливості міжнародного фінансування, забезпечує ефективне управління фінансовими ресурсами та унеможливорює зловживання.

Ключові слова: міжнародні фінансові організації, фінансові ресурси, фінансова підтримка, Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, відбудова, відновлення, гранти, кредити, корупція, фінансування, донори, приватні інвестиції, реформування та модернізація державних інституцій, фінансова, технічна та консультативна допомога.

Teremetskyi V., Dovhan V. THE ROLE OF INTERNATIONAL FINANCIAL ORGANIZATIONS IN SUPPORTING UKRAINE'S RECONSTRUCTION PROJECTS

The article is dedicated to analyzing the role of international financial organizations in supporting Ukraine's reconstruction projects. It identifies that one of the key challenges in the recovery process is the substantial amount of resources required, which cannot be provided solely through the country's internal efforts. It is emphasized that initiating and continuing the reconstruction process during the post-war period is only possible through the consolidation of efforts by international financial institutions.

It is noted that financial support provided by organizations such as the World Bank, the International Monetary Fund, the European Investment Bank, and the European Bank for Reconstruction and Development is one of the most significant forms of assistance. This support includes the provision of grants and loans. At the same time, experts and researchers stress that financial assistance should primarily be provided in the form of grants rather than loans, given the economic challenges facing Ukraine.

The article also highlights the consultative support provided by IFOs, which includes facilitating the mobilization of additional resources through international donor conferences and attracting private investments. It proposes viewing IFO support

as a comprehensive set of measures aimed at providing financial, technical, and advisory assistance, as well as contributing to the recovery of the economy, infrastructure, social facilities, and enhancing the country's resilience during and after the conflict.

The effectiveness of such support is said to depend on adherence to several principles, including the reform and modernization of state institutions, ensuring transparency and accountability in resource utilization, combating corruption, fostering international coordination, maintaining flexibility and adaptability, as well as regular monitoring and evaluation of project outcomes.

The article concludes that transparent legislative regulation is necessary to ensure the effective use of IFO assistance. Such regulation should consider the specifics of international financing, ensure effective management of financial resources, and prevent potential misuse.

Key words: international financial organizations, financial resources, financial support, World Bank, International Monetary Fund, reconstruction, recovery, grants, loans, corruption, financing, donors, private investments, reform and modernization of public institutions, financial, technical, and advisory assistance.

Постановка проблеми. Негативна соціально-економічна ситуація, що склалася внаслідок військових дій в Україні, вимагає неординарного та негайного вирішення [1, с. 651].

Повномасштабне військове вторгнення Російської Федерації в Україну спричинило значні руйнування житлових та промислових об'єктів, а також критичної інфраструктури. Зокрема, значних руйнувань зазнала критична інфраструктура у житловому секторі, до якої належать підприємства у сфері водопостачання, водовідведення, виробництва, транспортування та збуту теплової й електричної енергії, розподілу та транспортування газу, а також мережі водо-, тепло- та газопостачання у житлових будинках [2]. Усі ці руйнування створюють серйозні виклики для забезпечення базових потреб населення.

Ця ситуація актуалізує необхідність невідкладної відбудови України. Швидкий початок робіт із відновлення є критично важливим для забезпечення нормального функціонування суспільства, економічного розвитку країни та створення умов для сталого життя громадян.

В Україні питання відбудови економіки та інфраструктури почали обговорювати на законодавчому рівні вже у квітні 2022 року. 21 квітня 2022 року Президент України підписав указ про утворення Національної ради з відновлення України від наслідків війни. Станом на 2 травня 2022 року цей дорадчий орган розробив перший план відбудови України після війни, який був представлений на конференції в місті Лугано 4–5 липня 2022 року. План відновлення передбачає реалізацію заходів у два етапи: 2023–2025 роки та 2026–2032 роки. Він включає 850 масштабних проєктів із загальним обсягом фінансування приблизно 750 млрд доларів [3].

Як зазначає Б.І.Пшик, фінансування повоєнного відновлення національної економіки має ґрунтуватися на парадигмі, відповідно до якої цілі сталого розвитку можуть бути досягнуті шляхом залучення потенціалу всіх доступних фінансових потоків у процесі відбудови країни – як приватних і державних, так і національних і міжнародних [4, с. 36]. Запропонований Україною детальний план відновлення, презентований на міжнародній конференції в місті Лугано, значною мірою орієнтований на міжнародну фінансову допомогу, а не на активну участь приватного сектору. Передбачається, що частка приватних інвестицій становитиме приблизно третину загального обсягу фінансування, тоді як очікувана структура джерел фінансових ресурсів виглядає наступним чином: 250–300 млрд дол. США – гранти від міжнародних партнерів для фінансування сектору безпеки й оборони та відбудови зруйнованого житла; 200–300 млрд дол. США – кредити, спрямовані на модернізацію інфраструктури; 250 млрд дол. США – приватні інвестиції для реалізації інфраструктурних проєктів [5, с. 26–27].

Отже, забезпечення ресурсів, необхідних для повоєнного відновлення, можливе лише за умови консолідації зусиль України та міжнародної демократичної спільноти, зокрема країн-партнерів і міжнародних фінансових організацій (далі – МФО). Останні є ключовим елементом у регулюванні міжнародної валютно-фінансової системи, а також основним джерелом фінансової, технічної та аналітичної підтримки держав, що перебувають на шляху соціально-економічних трансформацій [6, с. 100–101].

У зв'язку з цим вивчення ролі МФО у підтримці проєктів відбудови України є надзвичайно актуальним і відповідає сучасним потребам розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що питання підтримки проєктів відбудови України з боку міжнародних організацій перебуває у фокусі уваги вітчизняних учених у галузі економіки, права, історії та інших суміжних дисциплін. Зокрема, вагомий внесок у дослідження цієї тематики зробили О. Б. Булик, М. В. Кульдіба, А. В. Панченко, Б. І. Пшик, В. М. Савастєєва, С. В. Сіденко, О. І. Ступницький, О. В. Сударенко, В. П. Тичина, М. М. Трещов, М. Г. Хаустова, І. Ю. Швець та інші.

Незважаючи на вагомість існуючих напрацювань, військовий конфлікт в Україні триває, що зумовлює подальшу актуалізацію та необхідність розроблення нових підходів до підтримки проєктів відбудови України МФО.

Метою статті є з'ясування ролі міжнародних фінансових організацій у підтримці проєктів відбудови України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Втім відновлення України сьогодні супроводжується низкою викликів, серед яких основними, на думку М. Г. Хаустової, є масштабність обсягів відновлення, наявність достатніх фінансових ресурсів, цільове фінансування кращих і найбільш необхідних ініціатив (пріоритезацію), ефективність використання коштів та корупцію [7, с. 86]. За даними Світового банку

найбільші потреби у сфері відновлення та відбудови припадають на житловий сектор (17 % від загального обсягу), за яким слідує транспортна інфраструктура (15 %), торгівля й промисловість (14 %), сільське господарство (12 %), енергетика (10 %), соціальний захист і забезпечення засобів до існування (9 %), а також управління вибухонебезпечними предметами (7 %) [8]. На початку 2024 року Світовий банк та інші МФО оцінили загальну суму, потрібну для відновлення України після повномасштабного вторгнення РФ, у майже 500 млрд доларів [9, с. 12]. Для фінансування відновлення України було створено низку фондів, зокрема Фонд відновлення України. Наповнювати ці фонди держава насамперед сподівається через допомогу країн-партнерів і міжнародних інституцій, серед яких: Світовий банк, Міжнародний валютний фонд (далі – МВФ), Європейський інвестиційний банк (далі – ЄІБ), Європейський банк реконструкції та розвитку (далі – ЄБРР) та ін. [10].

Вказані МФО сьогодні відіграють ключову роль у підтримці проєктів відбудови України, забезпечуючи необхідні фінансові ресурси для відновлення економіки та інфраструктури. Одним із найважливіших аспектів їхньої допомоги є фінансова підтримка, яка реалізується через надання кредитів та грантів. Завдяки цьому Україна отримує змогу забезпечити фінансування масштабних проєктів, спрямованих на відновлення життєво важливих об'єктів та підвищення стійкості держави в умовах триваючого військового конфлікту.

Відповідно до ч. 2 ст. 16 Бюджетного кодексу України кредити (позики) від МФО для реалізації інвестиційних проєктів залучаються державою на підставі міжнародних договорів України і відносяться до державних зовнішніх запозичень, а гранти на бюджетну підтримку від МФО згідно з п. 57-2 ст. 29 Бюджетного кодексу України включаються до доходів бюджету [11]. Ці кошти допомагають забезпечити макроекономічну стабільність, фінансувати інфраструктурні проєкти, відбудову енергетичного, житлового секторів, відновлення бізнесу тощо.

Так, В. А. Панченко зазначає, що левова частка отриманих фінансових ресурсів спрямовується на покриття дефіциту державного бюджету України, який у 2022–2023 рр. перевищив 20 % ВВП, але певна частина наданих коштів спрямовується безпосередньо на підтримку та відбудову країни, а саме:

- 1) забезпечення критичного імпорту енергоносіїв, сировини, обладнання;
- 2) збереження та відновлення експортного потенціалу;
- 3) підтримку підприємств і населення в регіонах, які зазнали руйнувань;
- 4) відбудову пошкодженої інфраструктури (доріг, мостів, ліній електропередач) [12, с. 141].

Зокрема, Світовий банк, який за роки співробітництва затвердив для України 72 позики загальною сумою більше ніж 16,9 млрд дол США та 2,2 млрд євро, в березні 2022 року затвердив пакет бюджетної підтримки під назвою «Фінансування відновлення після надзвичайної економічної ситуації в Україні» («FREE Ukraine»). У грудні 2022 року було створено «Цільовий фонд допомоги Україні, відновлення, реконструкції та реформ» (або «URTF»), який передбачає довгостроковий підхід до фінансування зусиль з відновлення та відбудови впродовж 10 років [13]. У листопаді 2023 року в рамках проєкту Світового банку «Екстрений проєкт надання інклюзивної підтримки для відновлення сільського господарства України» (ARISE) також було підписано грантову і кредитну угоди. Метою вказаного проєкту є підтримка доступу сільгоспвиробників до фінансування через пільгове кредитування та гранти.

Окрім сільського господарства МФО активно підтримують й інші сфери відбудови України. Зокрема, ЄІБ, що є важливим фінансовим інструментом розвитку країн Європейського Союзу (далі – ЄС), здійснює фінансування заходів з відновлення України. У березні 2023 року ЄІБ разом з Європейською комісією досягли домовленості про надання гарантії ЄС, яка дозволяє виділити Україні 100 млн євро нових кредитів на оперативне відновлення, зокрема для ремонту місцевої та енергетичної інфраструктури [13].

Істотну підтримку в сфері охорони здоров'я Україні надає ЄБРР. Останній працює за двома основними напрямками: надання міжнародних кредитів на спеціальних умовах під державні гарантії та кредитування приватних підприємств за комерційними умовами [13]. Після завершення Україною у червні 2023 року процесу вступу до ЄБРР було ухвалено перший спільний проєкт щодо пільгового кредитного фінансування у сфері охорони здоров'я обсягом 100 млн євро. Вказана програма є частиною проєкту Світового банку «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя» і спрямована на реалізацію заходів для відновлення стабільної роботи системи охорони здоров'я, відновлення й модернізації на деокупованих територіях України медичних закладів, що були зруйновані або пошкоджені внаслідок бойових дій [14].

Найбільш суттєва фінансова підтримка України здійснюється шляхом кредитування через Міжнародний валютний фонд (МВФ), який став одним із найголовніших кредиторів нашої держави. На момент вторгнення Україна вже мала значні непогашені зобов'язання перед МВФ. Не вдаючись до детального аналізу кредитних відносин між Україною та МВФ, варто зазначити, що останній здійснює строкове, зворотне та, як правило, оплатне фінансування заходів з відновлення України за рахунок власних коштів у межах механізмів прискореного фінансування (Rapid Credit Facility (далі – RCF) та розширеного фінансування (Extended Fund Facility (далі – EFF) [15, с. 135]. Так, уже в березні 2022 року МВФ надав Україні екстрену фінансову допомогу в розмірі 1,4 млрд доларів США в рамках механізму RCF. Ці кошти були спрямовані на покриття нагальних потреб у фінансуванні дефіциту платіжного балансу [16].

У березні 2023 року, після виконання Україною умов «Моніторингу Програми із залученням Ради»,

було затверджено 4-річну програму розширеного фінансування (EFF) у розмірі 11,6 млрд SDR (special drawing rights) (14,1 млрд євро) [17]. Вказана програма передбачає два етапи. На першому етапі (2023–2024 роки) її головною метою є підтримка фінансової, цінової та фінансової стабільності. На другому етапі (2024–2027 роки) програма фокусується на проведенні структурних реформ і відновленні економічної стабільності країни, а також на прискоренні реалізації заходів для наближення України до вступу до ЄС [18].

Як зазначає В. М. Савастеева, надання Україні кредиту від МВФ у 2023 році є унікальною подією у його історії, адже ніколи раніше він не призначав фінансування країнам, що знаходяться у стані відкритого збройного конфлікту. Це суперечить внутрішнім правилам організації, враховуючи вірогідність, що країна-позичальник спрямує отримані ресурси на фінансування заходів військового характеру [19, с. 155].

Експерти та науковці сходяться на думці, що основною формою підтримки МФО проєктів відбудови України має бути надання грантових коштів, а не кредитів. Це пов'язано з тим, що повернення кредитів, зокрема траншів МВФ, є обов'язковою умовою їх надання, а в сучасних умовах відсутні спеціальні механізми реструктуризації чи погашення таких зобов'язань для України, яка постраждала від військової агресії. Зруйнована війною країна навряд чи зможе у короткостроковій перспективі обслуговувати й погашати додаткові боргові зобов'язання, що підвищує ризик виникнення боргової кризи у майбутньому. Як свідчить досвід плану Маршалла для Європи після Другої світової війни, більшість допомоги надавалася у вигляді грантів (90 %), що дозволило уникнути подібних ризиків [20].

Отримання кредитних ресурсів, своєю чергою, потребує впровадження заходів посиленого контролю за їх цільовим використанням. Недотримання таких умов може призвести до зростання державного боргу, погіршення соціально-економічної ситуації та поглиблення фінансової кризи в країні. У сучасних умовах реалізація програм економічних перетворень має базуватися на комплексному підході, який передбачає стимулювання економіки, розвиток бізнесу та збільшення доходів державного бюджету [19, с. 157]. Такий підхід забезпечить ефективне використання отриманих ресурсів і сприятиме економічній стабільності України.

Гранти є формою безповоротної фінансової допомоги, яка надається міжнародними організаціями, фондами та урядами інших країн за умови дотримання встановлених грантодавцями або розпорядниками коштів вимог. Вони можуть бути спрямовані на реалізацію конкретних проєктів або досягнення певних цілей, пов'язаних із відновленням регіонів. Так, Світовий банк, на відміну від МВФ, фінансує цільові програми через безстрокове, безоплатне, безповоротне виділення коштів у формі екстреної підтримки державних послуг (кошти надходять до загального фонду бюджету), грантів (кошти надходять до спеціального фонду бюджету України) [15, с. 138]. Зокрема, у межах проєкту Світового банку «PEACE in Ukraine» Міністерству фінансів України станом на вересень 2023 року вдалося залучити грантів і позик на загальну суму 19,5 млрд доларів США та 1,44 млрд євро, з яких 17,97 млрд доларів становлять саме грантове фінансування [21].

Беручи до уваги наведені дані, можна стверджувати, що гранти мають становити переважну частку фінансової підтримки. Натомість кредитні ресурси, отримані від МФО, слід використовувати з акцентом на стимулювання економічного зростання, створення нових джерел доходу для державного бюджету. Крім того зруйнована війною країна навряд чи зможе у короткостроковій перспективі обслуговувати та погашати додаткові борги. Такий підхід сприятиме зниженню фінансових ризиків, забезпечуючи сталий розвиток економіки та підтримку соціально-економічної стабільності країни.

Водночас фінансування проєктів відбудови України є лише однією з форм підтримки, яку надають МФО. Окрім цього, вони:

1) надають консультації та технічну допомогу в процесі реформування економіки, правової системи, розбудови інфраструктури тощо. Наприклад, у співпраці між Національним агентством з питань запобігання корупції та МВФ проводилися консультації щодо відновлення електронного декларування в Україні [22];

2) сприяють мобілізації додаткових ресурсів для відновлення України, зокрема через організацію міжнародних донорських конференцій та залучення приватних інвестицій. Наприклад, Світовий банк розробив проєкти та механізми, які дозволили Україні залучити фінансові ресурси від низки міжнародних донорів, таких як США, Японія, Велика Британія, Норвегія, Іспанія, Фінляндія, Швейцарія, Ірландія, Бельгія, Ісландія, Естонія тощо. Залучені кошти були спрямовані на пріоритетні видатки державного бюджету України [23].

З огляду на вищезазначене, очевидно, що МФО відіграють значну роль у підтримці проєктів відбудови України. Однак ефективність цієї підтримки можлива лише за умови дотримання ключових принципів, серед яких можна виділити:

1) реформи та модернізація державних інституцій – необхідність адаптації державного управління до сучасних вимог і викликів;

2) прозорість і підзвітність у використанні ресурсів – забезпечення відкритості фінансових потоків і раціональне використання отриманих коштів;

3) боротьба з корупцією – створення ефективних механізмів запобігання та протидії корупційним діям;

4) міжнародна співпраця та координація – інтеграція зусиль різних країн, організацій і донорів;

5) гнучкість та адаптивність – оперативне реагування на виклики і зміни в умовах реалізації

проектів;

б) моніторинг і оцінка результатів проектів відбудови – створення систем оцінки ефективності впроваджених заходів тощо.

Автори книги «Відбудова України: принципи та політика» наголошують, що відновлення України має стати процесом глибокої трансформації, а не поверненням до передвоєнного стану. Відбудова повинна передбачати модернізацію виробничих технологій, інфраструктури та інституцій, охоплюючи всі аспекти економіки та суспільного життя [20, с. 10].

У Декларації Лугано від липня 2022 року акцентовано увагу на підході до відбудови України за принципом «краще, ніж було». Цей підхід спрямований на забезпечення сталого розвитку майбутнього шляхом наближення законодавства та політик України до *acquis communautaire* (надбання співдружності) ЄС [24].

Зважаючи на зазначене, МФО активно підтримують проекти, які сприяють реформуванню державних інституцій, посиленню верховенства права та боротьбі з корупцією. Це дозволяє створити основу для стійкого відновлення країни та інтеграції до європейської спільноти.

Сьогодні корупція залишається однією з найбільших загроз для соціального розвитку та економічної стабільності України. Її прояви можуть поширюватися за межі країни, погіршуючи міжнародний імідж держави. Це, зі свого боку, уповільнює надходження іноземних інвестицій, знижує обсяги товарообороту та впливає на надійність міжнародних угод. Тому держава повинна розробляти та впроваджувати ефективні заходи з попередження та протидії корупції [25].

За даними Transparency International, Україна у 2023 році отримала 36 балів зі 100 можливих в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI), посівши 104 місце серед 180 країн. Зростання на три бали стало одним із найкращих результатів у світі за минулий рік [26]. Це свідчить про поступовий прогрес у боротьбі з корупцією, однак проблема залишається актуальною.

Прозорість і підзвітність у використанні ресурсів, наданих МФО, також мають ключове значення для мінімізації корупційних ризиків та максимізації ефективності використання фінансової допомоги. У червні 2023 року Єврокомісія запропонувала новий механізм під назвою «Ukraine Facility», який сприятиме відновленню, відбудові та модернізації України. Програма передбачає залучення 50 млрд євро у період 2024–2027 років і включає протоколи аудиту, а також вимоги до прозорості та підзвітності у використанні ресурсів [27, с. 559].

Очевидно, що звітування за результатами використання наданих ресурсів МФО, у поєднанні з регулярним моніторингом і оцінкою проектів відбудови, не лише сприяє уникненню корупції, але й забезпечує можливість своєчасного коригування стратегій та підходів відповідно до нових умов. Такий підхід дозволяє оптимізувати процес відновлення та сприяти досягненню сталого розвитку країни.

Підтримка МФО відбудови в Україні залежить також від ефективної координації між різними міжнародними організаціями, урядами країн-партнерів та місцевими органами влади для досягнення максимального результату. Одним із прикладів такої координації є створення у січні 2023 року Міжвідомчої донорської координаційної платформи, спрямованої на підтримку процесу ремонту, відновлення та реконструкції в Україні.

Ця платформа забезпечує тісну співпрацю між міжнародними донорами та фінансовими організаціями, сприяючи узгодженій, прозорій та підзвітній підтримці відбудови. Основною метою Міжвідомчої донорської координаційної платформи є підвищення рівня координації між усіма ключовими суб'єктами, які забезпечують як короткострокову фінансову допомогу, так і довгострокову підтримку на етапах реконструкції та модернізації. Зокрема, платформа відіграє важливу роль у гармонізації зусиль міжнародної спільноти, спрямованих на надання своєчасної та ефективної допомоги Україні, забезпечуючи прозорість процесу управління фінансовими ресурсами та їх відповідність заявленим цілям [12].

Отже, дотримання зазначених принципів стане ключовим фактором успішної відбудови України та сприятиме залученню більшої підтримки з боку міжнародної спільноти. Держава, зі свого боку, повинна забезпечити сприятливі умови для отримання та ефективного використання допомоги МФО. Це передбачає прозорі процедури управління ресурсами, чітке дотримання принципів підзвітності, впровадження антикорупційних заходів, а також відкриту і результативну взаємодію з міжнародними партнерами. Такий підхід сприятиме посиленню довіри з боку міжнародної спільноти та підвищенню ефективності реалізації проектів відбудови.

Висновки. Таким чином, підтримка МФО в реалізації проектів відбудови України є багатогранним процесом, спрямованим на надання фінансової, технічної, консультативної та іншої допомоги для відновлення економіки, інфраструктури, соціальних об'єктів і підвищення стійкості країни як під час війни, так і в постконфліктний період.

МФО виступають ключовими партнерами України у цьому процесі, враховуючи недостатність внутрішніх ресурсів для одночасного забезпечення національної безпеки, стабілізації економіки та реконструкції житла, інфраструктури й підприємств.

Ефективність підтримки МФО залежить від дотримання низки фундаментальних принципів, таких як реформи та модернізація державних інституцій, забезпечення прозорості та підзвітності використання наданих ресурсів, боротьба з корупцією, міжнародна співпраця та координація, гнучкість та адаптивність, а

також регулярний моніторинг і оцінка результатів проєктів відбудови.

Для забезпечення максимальної результативності підтримки МФО, законодавство, що регулює надання та використання їхньої допомоги, повинно бути прозорим, враховувати особливості міжнародного фінансування, забезпечувати ефективне управління коштами й виключати можливі зловживання. Дотримання цих принципів дозволить посилити міжнародну довіру до України та сприятиме залученню більшої кількості ресурсів для відбудови держави.

Подальші наукові дослідження доцільно зосередити на розробці ефективних механізмів правового регулювання залучення міжнародної фінансової допомоги, оптимізації процесів моніторингу та оцінки реалізації проєктів відбудови, а також адаптації кращих міжнародних практик до національних умов для забезпечення стійкого розвитку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ustymenko V., Zeldina O., Teremetskyi V., Herasymenko N., Batryn, O. Legal Instruments for Solving Socio- Economic Problems in Buchanskyi district of Kyiv region: International Experience and Legislation of Ukraine. Political Questions. 2022. Vol. 40. No. 75. P. 649–664. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4075.39>.
2. Loiko V., Teremetskyi V., Maliar S., Rudenko M., Rudenko V. Counteraction to offenses committed with the use of electronic payment systems: new challenges and problems. *Amazonia Investiga*. 2021. № 10(44). P. 278–287. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.44.08.27> [in English].
3. Україна представила план відновлення країни – подробиці. Слово і діло: сайт. 04.07.2022. URL: <https://www.slovovidilo.ua/2022/07/04/novyna/suspilstvo/ukrayina-predstavyla-plan-vidnovlennya-krayiny-podrobyczy> (дата звернення: 10 листопада 2024 року).
4. Пшик Б. І. Фінансові аспекти повоєнної відбудови економіки України на базі використання ESG-підходів. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду: зб. наук. пр.* 2024. Вип. 1 (165). С. 35–40. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2024-1-5>.
5. Трещов М. Фінансове забезпечення відновлення та реконструкції України у повоєнний період. *Науковий вісник: Державне управління*. 2023. № 2(14). С. 19–40.
6. Сіденко С., Кульдіба М. Міжнародні фінансові організації у процесах економічної модернізації країни. *Міжнародна економічна політика*. 2020. № 1–2 (32–33). С. 100–136. DOI: https://doi.org/10.33111/iep.2020.32_33.05.
7. Хаустова М.Г. Напрямки та ризики для відновлення України в контексті європейської інтеграції у період відновлення. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 3. С. 83–86.
8. Прес-Реліз № 2024/ECA/063. Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову. World Bank Group: сайт. 15.02.2024. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-andreconstruction-needs-assessment-released> (дата звернення: 10 листопада 2024 року).
9. Національні програми «Відновлення України». План відновлення України. Національна рада з питань відновлення. Київ, 2023. URL: <https://recovery.gov.ua/> (дата звернення: 10 листопада 2024 року).
10. Булик О.Б. Стратегія відновлення економіки України після війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. С. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-51>.
11. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 10 листопада 2024 року).
12. Панченко А.В. Роль міжнародної фінансової допомоги у відбудові економіки України в умовах війни. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 2(108). С. 139–143.
13. Ступницький О. І., Швець І. Ю. Відновлення України: фінансові ресурси і інструменти відбудови та розвитку територіальних громад. Київ, 2023. 11 с. URL: https://www.iir.edu.ua/sites/default/files/2025-01/Дослідження%20для%20Bankwatch_фінальна%20версія.pdf (дата звернення: 10 листопада 2024 року).
14. Допомога міжнародних фінансових інститутів Україні. Листопад 2023 року. Національний інститут стратегічних досліджень: сайт. 14.12.2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/dopomoha-mizhnarodnykh-finansovykh-institutiv-ukrayini-lystopad-2023-roku> (дата звернення: 14 листопада 2024 року).
15. Сударенко О.В. Міжнародний валютний фонд та світовий банк як суб'єкти фінансування відновлення України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. № 6. С. 133–140. DOI: <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2023-6-22>.
16. МВФ виділяє Україні 1,4 млрд дол. США екстреного фінансування. Національний банк України: сайт. 10.03.2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/mvf-vidilyaye-ukrayini-14-mlrd-dol-ssha-ekstrenogo-finansuvannya> (дата звернення: 10 листопада 2024 року).
17. Rakic D. Multilateral financial assistance to Ukraine – January 2024. Economic Governance and EMU Scrutiny Unit. PE 733.763. 2024. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2023/733763/IPOL_IDA\(2023\)733763_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2023/733763/IPOL_IDA(2023)733763_EN.pdf) (дата звернення: 14 листопада 2024 року).
18. Мигаль М. Україна та МВФ: нова програма в умовах війни. *Інститут аналітики та адвокації*: сайт. 26.04.2023. URL: <https://iaa.org.ua/articles/ukrayina-ta-mvf-nova-programa-v-umovah-vijny/> (дата

звернення: 10 листопада 2024 року).

19. Савастєєва В.М. Фінансові взаємовідносини України і міжнародного валютного фонду в умовах війни. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2023. Т. 21. Вип. 2(51). С. 149–160.

20. Відбудова України: принципи та політика / за ред. Ю. Городніченка, І. Сологуб, Б. Ведер ді Мауро. 2022. URL: https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf (дата звернення: 17 листопада 2024 року).

21. Мигаль М. Структура фінансування відбудови регіонів України: ключові джерела. Інститут аналітики та адвокації: сайт. 21.09.2023. URL: <https://iaa.org.ua/articles/struktura-finansuvannya-vidbudovy-regioniv-ukrayiny-klyuchovi-dzherela/> (дата звернення: 17 листопада 2024 року).

22. НАЗК та МВФ продовжують консультації щодо відновлення електронного декларування в Україні. Національне агентство з питань запобігання корупції: сайт. 26.06.2023. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/nazk-ta-mvf-prodovzhuyut-konsultatsiyi-shhodo-vidnovlennya-elektronnogo-deklaruvannya-v-ukrayini/> (дата звернення: 20 листопада 2024 року).

23. У 2023 році Мінфін України залучив 42,6 млрд доларів США пільгового та грантового фінансування від міжнародних партнерів. Міністерство фінансів України: сайт. 28.12.2023. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ministry_of_finance_of_ukraine_attracted_usd_426_billion_of_concessional_and_grant_financing_from_international_partners_in_2023-4370 (дата звернення: 20 листопада 2024 року).

24. Outcome Document of the Ukraine Recovery Conference URC2022 ‘Lugano Declaration’ Lugano, 4–5 July, 2022. URL: https://uploads-ssl.webflow.com/621f88db25fbf24758792dd8/62c68e41bd53305e8d214994_URC2022%20Lugano%20Declaration.pdf (дата звернення: 22 листопада 2024 року).

25. Самодай В. П., Ковтун Г. І. Корупція: загрози та наслідки для соціуму. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. С. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-67>.

26. Key indicators in the 2023 CPI. Transparency International Ukraine. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/en/> (дата звернення: 26 листопада 2024 року).

27. Тичина В. П. Міжнародні процеси щодо відновлення та відбудови України від наслідків російсько-української війни. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 5. С. 558–560. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-5/138>.

REFERENCES:

1. Ustymenko V., Zeldina O., Teremetskyi V., Herasymenko N., Batryn, O. (2022). Legal Instruments for Solving Socio- Economic Problems in Buchanskyi district of Kyiv region: International Experience and Legislation of Ukraine. *Political Questions*, 40(75), 649–664. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4075.39> [in English].

2. Loiko V., Teremetskyi V., Maliar S., Rudenko M., & Rudenko V. (2021). Counteraction to offenses committed with the use of electronic payment systems: new challenges and problems. *Amazonia Investiga*, 10(44), 278–287. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.44.08.27> [in English].

3. Ukraina predstavyla plan vidnovlennia krainy – podrobytsi. Slovo i dilo: sait. 04.07.2022. URL: <https://www.slovodilo.ua/2022/07/04/novyna/suspilstvo/ukrayina-predsta-yla-plan-vidnovlennya-krainy-podrobyczi> [in Ukrainian].

4. Pshyk B.I. (2024). Finansovi aspekty povoiennoi vidbudovy ekonomiky Ukrainy na bazi vykorystannia ESG-pidkhodiv. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu: zb. nauk. pr. – Socio-economic problems of the modern period: collection of scientific works*, 1(165), 35–40. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2024-1-5> [in Ukrainian].

5. Treshchov M. (2023). Finansove zabezpechennia vidnovlennia ta rekonstruktsii Ukrainy u povoiennyi period. *Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia – Scientific Bulletin: Public Administration*, 2(14), 19–40 [in Ukrainian].

6. Sidenko S., Kuldiba M. (2020). Mizhnarodni finansovi orhanizatsii u protsesakh ekonomichnoi modernizatsii krainy. *Mizhnarodna ekonomichna polityka – International economic policy*, 1–2 (32–33), 100–136. DOI: https://doi.org/10.33111/iep.2020.32_33.05 [in Ukrainian].

7. Khaustova M.H. (2023). Napriamky ta ryzyky dlia vidnovlennia Ukrainy v konteksti yevropeiskoi intehtatsii u period vidnovlennia. *Analychno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and comparative jurisprudence*, 3, 83–86 [in Ukrainian].

8. Pres-Reliz №: 2024/ECA/063. Onovlena otsinka potreb Ukrainy na vidnovlennia ta vidbudovu. World Bank Group: sait. 15.02.2024. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-andreconstruction-needs-assessment-released> [in Ukrainian].

9. Natsionalni prohramy «Vidnovlennia Ukrainy». Plan vidnovlennia Ukrainy. Natsionalna rada z pytan vidnovlennia. Kyiv, 2023. URL: <https://recovery.gov.ua/> [in Ukrainian].

10. Bulyk O.B. (2023). Stratehiia vidnovlennia ekonomiky Ukrainy pislia viiny. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 48, 1–8. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-51> [in Ukrainian].

11. Biudzhetni kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 08.07.2010 № 2456-VI. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> [in Ukrainian].

12. Panchenko A.V. (2024). Rol mizhnarodnoi finansovoi dopomohy u vidbudovi ekonomiky Ukrainy v

- umovakh viiny. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia – Economics of management and administration*, 2(108), 139–143 [in Ukrainian].
13. Stupnytskyi O.I., Shvets I.Iu. Vidnovlennia Ukrainy: finansovi resursy i instrumenty vidbudovy ta rozvytku terytorialnykh hromad. Kyiv, 2023. 111 s. URL: https://www.iir.edu.ua/sites/default/files/2025-01/Дослідження%20для%20Bank%20watch_фінальна%20версія.pdf [in Ukrainian].
14. Dopomoha mizhnarodnykh finansovykh instytutiv Ukraini. Lystopad 2023 roku. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen: sait. 14.12.2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/dopomoha-mizhnarodnykh-finansovykh-institutiv-ukrayini-lystopad-2023-roku> [in Ukrainian].
15. Sudarenko O. V. (2023). Mizhnarodnyi valiutnyi fond ta svitovy bank yak subiekty finansuvannia vidnovlennia Ukrainy. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii – Current problems of domestic jurisprudence*, 6, 133–140. DOI: <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2023-6-22> [in Ukrainian].
16. MVF vydiliaie Ukraini 1,4 mlrd dol. SShA ekstrenoho finansuvannia. Natsionalnyi bank Ukrainy: sait. 10.03.2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/mvf-vidilyaye-ukrayini-14-mlrd-dol-ssha-ekstrenogo-finansuvannia> [in Ukrainian].
17. Rakic D. Multilateral financial assistance to Ukraine – January 2024. *Economic Governance and EMU Scrutiny* Unit. PE 733.763. 2024. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2023/733763/IPOL_IDA\(2023\)733763_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2023/733763/IPOL_IDA(2023)733763_EN.pdf) [in English].
18. Myhal M. Ukraina ta MVF: nova prohrama v umovakh viiny. *Instytut analityky ta advokatsii*: sait. 26.04.2023. URL: <https://iaa.org.ua/articles/ukrayina-ta-mvf-nova-prohrama-v-umovah-viiny/> [in Ukrainian].
19. Savastieieva V.M. (2023). Finansovi vzaiemovidnosyny Ukrainy i mizhnarodnogo valiutnogo fondu v umovakh viiny. *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia – Market economy: modern management theory and practice*, T. 21., Vyp. 2(51), 149–160 [in Ukrainian].
20. Vidbudova Ukrainy: pryntsypy ta polityyka / za red. Yurii Horodnichenka, Ilony Solohub, Beatris Veder di Mauro. 2022. URL: https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf [in Ukrainian].
21. Myhal M. (2023). Struktura finansuvannia vidbudovy rehioniv Ukrainy: kliuchovi dzherela. *Instytut analityky ta advokatsii*: sait. 21.09.2023. URL: <https://iaa.org.ua/articles/struktura-finansuvannia-vidbudovy-regioniv-ukrayiny-klyuchovi-dzherela/> [in Ukrainian].
22. NAZK ta MVF prodovzhuiut konsultatsii shchodo vidnovlennia elektronnoho deklaruvannia v Ukraini. Natsionalne ahentstvo z pytan zapobihannia koruptsii: sait. 26.06.2023. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/nazk-ta-mvf-prodovzhuyut-konsultatsiyi-shchodo-vidnovlennia-elektronnoho-deklaruvannia-v-ukrayini/> [in Ukrainian].
23. U 2023 rotsi Minfin Ukrainy zaluchyv 42,6 mlrd dolariv SShA pilhovoho ta hrantovoho finansuvannia vid mizhnarodnykh partneriv. Ministerstvo finansiv Ukrainy: sait. 28.12.2023. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ministry_of_finance_of_ukraine_attracted_usd_426_billion_of_oncessional_and_grant_financing_from_international_partners_in_2023-4370 [in Ukrainian].
24. Outcome Document of the Ukraine Recovery Conference URC2022 ‘Lugano Declaration’ Lugano, 4–5 July, 2022. URL: https://uploads-ssl.webflow.com/621f88db25fbf24758792dd8/62c68e41bd53305e8d214994_URC2022%20Lugano%20Declaration.pdf [in English].
25. Samodai V.P., Kovtun H.I. (2023). Koruptsiia: zahrozy ta naslidky dlia sotsiumu. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 49, 1–8. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-67> [in Ukrainian].
26. Key indicators in the 2023 CPI. Transparency International Ukraine. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/en/> [in English].
27. Tychyna V.P. (2024). Mizhnarodni protsesy shchodo vidnovlennia ta vidbudovy Ukrainy vid naslidkiv rosiisko-ukrainskoi viiny. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 5, 558–560 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 19.11.2024